

LISA CHANEYOVÁ

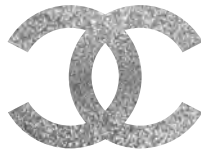

COCO CHANEL

SÜKROMNÝ ŽIVOT

Citadella

Chanel

LISA CHANEY

COCO CHANEL

Súkromný život

Preložené z anglického originálu:
Chanel: An Intimate Life by Lisa Chaney
Copyright © by Lisa Chaney, 2011
Published by the Penguin Group.
All rights reserved.

Všetky práva vyhradené. Táto publikácia ani žiadna jej časť nesmie byť kopírovaná, rozmnožovaná ani inak šírená bez písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

Slovak Edition © Citadella Publishing, 2020
Preklad © Daniela Hruziková, 2020
Redakčná úprava a korektúry: Lubomír Závada
Grafická úprava a obálka: Citadella
Vydalo vydavateľstvo Citadella v roku 2020

ISBN 978-80-8182-159-2

Od rovnakej autorky

Elizabeth Davidová

Hra na skrývačku s anjelmi:
Život J. M. Barrieho

*Anne a pamiatke našej mamy,
Elizabeth (1923–2009)*

LISA CHANEYOVÁ

SÚKROMNÝ ŽIVOT

Obsah

Úvod / 11

Prológ: Si hrdá, budeš trpieť / 19

1. Predkovia / 23

2. Nezbedná / 33

3. Stratené roky / 39

4. Čím všetkým by som mala byť, a nie som / 49

5. Úlovok pre bohatých mužov / 67

6. Milenka v zajatí / 83

7. Arthur Capel / 95

8. Paríž v novom šate / 107

9. Svätenie jari / 119

10. Koniec jednej epochy / 131

11. Majsterka svojho remesla / 141

12. Vojna zakazuje bizarnosť / 153

13. Nezabúdaj, že si žena / 161

14. Sama / 173

15. Nový začiatok / 187

16. Najzvláštnejšie a najskvelejšie roky / 201

17. Dmitrij Pavlovič / 211

18. Šťastné číslo päť / 225
19. Celá v bielom, odetá do perál / 239
20. Reverdy / 259
21. V centre / 271
22. Bend´Or / 287
23. Krach / 305
24. Schiap mala veľa vkusu, no zlého / 323
25. Vojna / 335
26. Prežiť / 347
27. Von Dincklage / 367
28. Exil / 389
29. Návrat: 1954 / 405
30. Radšej katastrofa ako nič / 419
31. Už len na tom schodisku počujem, ako mi bije srdce / 439

Doslov: Ludia opradení legendami sú legendami sami osebe / 453

Poďakovanie / 463

Poznámky / 469

Použitá literatúra / 497

*„Capel povedal:
,Nezabúdaj, že si žena.'
Príliš často na to zabúdam.“¹*

Úvod

Gabrielle (Coco) Chanelová bola žena s jedinečnou povahou, inteligenciou a predstavivosťou. Vďaka týmto vlastnostiam sa jej podarilo prekonať núdzne detstvo plné zanedbávania a vypracovať sa na jednu z najplyvnejších žien 20. storočia. Ako vôbec prvej módnjej návrhárke sa jej život rýchlo stal synonymom revolučného štýlu, ktorým sa preslávila. Išlo o striedmy, zvodný a elegantný štýl. Mnohé jeho prvky, ktoré sa stali neodlúčiteľnou súčasťou šatníka každej modernej ženy, navrhla už v prvých rokoch prvej svetovej vojny.

Odievanie však bolo iba tou najviditeľnejšou stránkou zásadnejších zmien, ku ktorým Gabrielle Chanelová prispela. Svojou výnimočnou a nekonvenčnou cestou od biednej chudoby k novému luxusnému štýlu pomohla vytvoriť predstavu, ako by mala vyzerať moderná žena.

Po tom, čo zanechala svoju mladosť za mrežami náboženských inštitúcií, sa z Gabrielle stala predavačka v mestečku, ktoré praskalo vo švíkoch, plné mladých, bohatých dôstojníkov z plukov, ktoré mali po jeho obvode svoje základne. Vtedy sa vzdala akejkolvek šance na slušnú povesť, jednému z nich sa stala milenkou a v priebehu ďalších rokov sa jej početné lúboštné vzťahy stali predmetom spoločenského záujmu. Jej vzťah s veľkokniežatom Dmitrijom Pavlovičom bol nevídaným odrazom meniacich

sa časov, zatiaľ čo o tom s rozprávkoivo bohatým vojvodom z Westminsteru kolovali legendy. Milostná aféra s jedným z najschopnejších mužov Európy, tajomným playboyom Arthurom Capelom jej umožnila prekviatať, no napokon sa skončila tragicky.

Tmavú krásku označovali za „vtipnú, odmeranú a uhrančivú“. Stala sa múzou, patrónkou, spolupracovníčkou či milenkou mnohým pozoruhodným mužom, vrátane najoslavovanejších umelcov modernej doby. Patrili k nim Picasso, Cocteau, Stravinskij, Visconti, Dalí a Ďagilev. Navyše sa dostala do najvyšších vrstiev spoločnosti; vybudovala si vlastné impérium; dospela k presvedčeniu, že „vdaka peniazom si môžete dopriať okrasné pôžitky života, peniaze však *nie sú* životom samotným“; stala sa ukážkovou osobnosťou dvadsiateho storočia a ešte za života sa premenila na mýtus.

Tí, ktorí sa o Gabrielle zaujímajú, už všeobecný prehľad o jej životnej dráhe majú, a ja som váhala, či mám pridávať k početným publikáciám, ktoré sú k dispozícii, ďalšiu. Jej príbeh je však dramatický a plný pátosu a mňa nesmierne fascinoval. Mala som však pochybnosti, či sa mi podarí odhaliť niečo nové.

Prvá autorka jej životopisu Edmonde Charles-Rouxová, ako sa zdalo, našla všetko, čo sa vzhľadom na uplynulý čas a Gabriellino tajnostkárstvo ohľadne vlastnej minulosti dalo. Nasledujúci životopisci túto situáciu prijali, a preto rôzne obdobia z jej života ostali neodhalené. Moju pozornosť napriek tomu upútala, okrem iného, rozmanitosť a význam umelcov, ktorých poznala a ktorí zohrávali kľúčovú úlohu pri zrode modernizmu v bohémskom Paríži začiatkom 20. storočia. Mojm cieľom bolo na pozadí Gabriellinoho dobre známeho príbehu vykresliť pozoruhodné kontakty, ktoré s týmito umelcami mala, a poskytnúť širšiu interpretáciu Gabrielle ako ženy a jej odkazu. Jednoduché prerozprávavie príbehu, ako sa zo žobráčky stala boháčka, a vymenovanie zmien v oblasti módy, ktorých autorstvo sa jej pripisuje, dostatočne nevystihuje ženu, ktorá zohrala podstatnú rolu vo vytváraní moderného sveta, nielen v odievaní, ale aj v kultúre.

Ako som sa však s jej životom oboznamovala bližšie, tieto medzery ma čoraz viac trápili. Navyše, hoci prvá biografická interpretácia ovplyvnila spôsob, akým bola Gabrielle vo všeobecnosti vnímaná, intuícia mi hovorila, že skutočnosť sa odohrala trochu inak. Gabrielle po sebe zanechala

iba málo listov a žiadne denníky. Napriek tomu som verila, že sa mi možno podarí odhaliť nejaké nové informácie. Netušila som, na aké chodníčky ma toto moje úsilie zavedie a aké skvelé objavy sa mi vďaka šťastnej náhode počas nasledujúcich troch rokov podaria. Ako tieto nové dieliky do seba postupne zapadali, Gabriellina povaha sa začala ukazovať v novom svetle.

Jej hrozné detstvo malo očividne rozhodujúci význam, no zatiaľ čo jej vlastné verzie boli premenlivé ako aprílové počasie, ja som našla poklad až vtedy, keď som sa naučila filtrovať jej vlastné spomienky. Gabrielle nám často o sebe hovorí skôr prostredníctvom toho, čo vynechala alebo „upravila“, ako tým, čo povedala. Prínosné bolo skúmať ju aj periférnym vnímaním. Poznal ju ten a ten? Ak áno, čo si o nej zapísal do denníka alebo čo uviedol v listoch? Jeden riadok tu, druhý tam, iný v liste či rozhovore boli často v rozvíjaní príbehu kľúčové.

Cestovala som do Írska, aby som sa tam stretla s Michelom Déonom, ktorý pred šesťdesiatimi rokmi strávil s Gabrielle dosť času. Ako úspešný mladý spisovateľ dostal poverenie napísať jej životopis. Nedožvedela som sa od neho žiadne nové „fakty“, no vrátila som sa s niečím dôležitejším. Michel Déon ma zahrnul historikami, ktoré boli popretkávané tými najtreffejšími postrehmi. Zároveň cítil ku Gabrielle súcit, ktorým ma nakazil, vďaka čomu som sa pri písaní prestala obmedzovať jej predstavami a snažila sa pochopiť jej celoživotné emocionálne trápenie. Svoju zraniteľnosť do značnej miery skrývala, no prispievala k jej osamotenosti.

Nesmierne cenné boli spomienky všetkých, ktorí Gabrielle osobne poznali, iné pramene však boli rovnako dôležité. Vďaka môjmu zoznámению s rusistom Williamom Leeom som sa napríklad dostala k jeho prekladom množstva denníkových záznamov veľkokniežaťa Dmitrija Pavloviča, ktoré mi posielal po častiach niekoľko týždňov a vďaka ktorým sa zmenilo naše chápanie pomeru Dmitrija s Gabrielle. Odhaľuje celkom odlišný vzťah od toho, aký sa tradične opisuje a v ktorom mladý aristokrat prahne po neukojiteľnej dračici Gabrielle.

O Gabrielle sa šepkalo, že je bisexuálka a berie drogy, čo sa mi podarilo potvrdiť. Je to rovnako dôležité ako čokoľvek iné, pretože ich popieranie súviselo s tým, že Gabrielle odmietala verejne čeliť niektorým skutočnostiam. Popri tom vyplávali na povrch významnejšie odhalenia, pretože o nej vyvolali hlboké a niekedy znepokojujúce otázky.

Po mesiaci pátrania som si jedného dňa konečne sadla za jeden stôl so zaťom a vnukom Arthura Capela, nepochybne veľkej lásky Gabriellinho života. Jeho rodina mala o svojom nezachytiteľnom predkovi iba útržky informácií, ktoré sa týkali zložitého milostného trojuholníka medzi ním, Gabrielle a Dianou Wyndhamovou, ktorú si napokon vzal namiesto nej. Čo som sa však v ten deň dozvedela, ma prinútilo vydať sa po stopách tohto výnimočného muža, vďaka ktorému Gabrielle, podľa jej vlastných slov, zistila, kým naozaj je, a odhalila som pálčivé podrobnosti ich pomeru.

Počas druhej svetovej vojny Gabrielle do istej doby bývala v okupovanom Paríži v hoteli Ritz s Nemcom menom Hans von Dincklage. Ostatní hoteloví „hostia“ boli nemeckí dôstojníci. Dnes už je dokázané, že von Dincklage plnil pred vojnou pre nemeckú vládu špionážne misie.

Po zoznámení sa s Gabrielle s tým naoko prestal a bol „proti vojne“. O vzťahu Gabrielle a von Dincklageho a o tom, čím sa v skutočnosti živil, nevieme všetko. No vďaka tajnej zbierke dokumentov o von Dincklage vo Švajčiarskych federálnych archívoch, francúzskom Deuxième Bureau a z ďalších, celkom nepravdepodobných miest sa podarilo získať o tomto trestuhodnom mužovi úplnejší obraz ako kedykoľvek predtým. Majster zvádzania a podvodov bol nepochybne špión. Napriek tomu, že Gabrielle bola nepochybne vedená snahou prežiť, nemyslím si, že by o tom bola vedela. Po vojne však považovala za vhodnejšie presťahovať sa do Švajčiarska, aby sa vyhla možnému súdnemu procesu proti nej.

Po tom, čo svoj salón počas vojny zatvorila, v roku 1954 sa doň opäť vrátila. Prvá prehliadka skončila fiaskom, nakoniec si však Gabrielle opäť vydobyla postavenie módnjej návrhárky svetového kalibru. Jej mýtus, ktorý plne živila, rástol až natoľko, že ho bolo chvíľami nemožné odlíšiť ho od skutočnej ženy. Ako jedna z priekopníčok moderného vnímania ženského pohlavia bola Gabrielle zosobnením jednej z jeho najväčších dilem: sláva a bohatstvo alebo citové naplnenie. Jej mýtus bol pre ňu občas len náhradou; v tej dobe už okrem neho viac-menej nič iné nemala. Jej pancier nedotknuteľnosti, jej obranný múr, ktorý si za tie roky vystavala, navyše znamenali, že k nej mohol „preniknúť“ iba málokto. Na sklonku života bola čoraz panovačnejšia, naďalej však vzbudzovala rešpekt. Jej samota bola niekedy aj tragická.

Značka Chanel s rastúcim úspechom pokračovala aj po Gabriellinej smrti a neustále inovovala Gabrielline motívy. Vďaka tomu sa dnes mýtus menom „Coco Chanel“ stal celosvetovou ikonou a prekonal aj jej prestíž, ktorú si vybudovala počas života. Netvrdím, že som vypátrala všetko, ani že som vyriešila všetky záhady, ktoré Gabrielle po sebe zanechala. Niektoré sa mi však podarilo osvetliť a hoci ju tu prezentujem bez zbytočnej sentimentálnosti, dúfam, že čitateľ s touto hlboko zakomplexovanou ženou – jednou z najpozoruhodnejších osobností minulého storočia – bude mať súcit.

Gabrielle Chanelová sa presťahovala do Švajčiarska po druhej svetovej vojne. Práve tu požiadala svojho priateľa, spisovateľa a diplomata Paula Moranda, aby zapisoval jej spomienky. Nezanechala po sebe žiadne denníky, iba hŕstku listov, no po jej smrti sa Morand nechal presvedčiť, aby tieto poznámky z večerov vo Švajčiarsku zverejnil. Žiadny iný primárny zdroj nám neprináša lepší obraz o Gabriellinom výnimočnom živote, ako jej memoáre L'allure de Chanel (Pôvab Chanel) v nasledujúcom opise udalosti, ktorá Gabrielle zmení život.

Prológ

Si hrdá, budeš trpieť

Predstavte si večer pred viac ako sto rokmi. Okolo Tuilerijských záhrad, najstarších v Paríži, sa prechádza mladý pár. Má namierené do palácovej štvrte Saint-Germain, do sídla najurodzenejších šľachticov v meste.

Štíhla mladá dáma si vykračovala vzpriamene. Husté čierne vlasy mala sčesané na zátylku dlhého krku, z jej tmavých očí sa toho dalo len málo vyčítať a krásu jej hranatých črt zvyrazňoval nezvyčajne prostý klobúk. Mala dvadsaťšesť rokov, no vyzerala mladšie. Z pobaveného pohľadu jej anglického milenca sa zračil skepticizmus. Odhaľoval sebavedomie muža, ktorý si je dobre vedomý svojho postavenia. Jeho spôsoby boli noblesné, no zámerne menej uhladené a kultivované ako u Francúzov z jeho spoločenskej vrstvy.

Ako vedľa seba kráčali, hovorila Gabrielle (ktorá sa neskôr preslávi ako Coco). Po tom, ako sa jej začalo v jej drobnom podnikaní dariť a tešila sa z nového pocitu nezávislosti, poznamenala, aké jednoduché jej pripadá zarábať peniaze. Na reakciu svojho Angličana však nebola pripravená.

Povedal jej, že sa mylí. Nielenže takmer nič nezarábala, mala navyše dlhy v banke.